

OKULA DEVEM EDEMEYEN KIZ ÇOCUKLARININ OKULA DEVAM ETMEME NEDENLERİ

THE REASONS FOR DON'T ATTEND SCHOOL OF GIRL CHILDREN

Yurdagül GÜNEŞ

MEB, yurdagulyaprak865@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4713-858X

İlyas ALCA

MEB, ilyasalca@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0000-7253-9505

Naciye ALCA

MEB, naciyealca@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0007-1512-4275

Hamit DOKUYUCU

MEB, egitim44@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0008-3191-7440

Çağrı TURAN

MEB, turann_cagrii@hotmail.com ORCID ID: 0009-0002-8265-8887

ÖZET

Yapılan araştırmada okula devam edemeyen kız çocuklarının devam etmeme nedenlerinin kuramsal çerçevede incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda eğitim, kız çocuklarının eğitimi ve kızların okullaşmamasının sebeplerinin belirlenmiştir. Yapılan araştırma kız çocuklarının eğitime yönelik erişime açık bilimsel çalışmalardaki bilgiler ile sınırlıdır. Araştırmada incelenen alanyazın sosyo-kültürel faktörler, geleneksel aile yapıları, toplumsal cinsiyet algıları ve eğitime çevresel bakış açılarından bakıldığında, kız çocukların çeşitli nedenlerle eğitimden dışlandığı anlaşılmıştır. Bunlar arasında kız çocuklarının ailelerin maddi olanaksızları nedeni ile evin içinde ve dışında çalıştırılması gelmektedir. Bu durum ailelerin ekonomik durumunun kız çocuklarının okullaşmasında etkili olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında literatür taraması neticesinde kızların okullaşmasının önünde yaşadıkları bölgelerde okul olmaması ve okula ulaşımın zor olması kızların okullaşmasında önemli engeller arasında olduğu belirlenmiştir. Düşük gelirli aileler için çocuklarının okul masraflarını karşılamak zorunda kalmaları bir sorundur ancak kızların okul performansı ve öğretmenlerin okuldaki tutumları da okullaşma konusunda önemli faktörler arasında olduğu belirlenmiştir. Eğitim sistemine katılan öğrencilerin, eğitime devam etme gerekliliklerini karşılamadıkları için eğitimlerine devam etmemeyi seçmeleri veya eğitim sürecini yarıda bırakmaları pedagojik açıdan istenmeyen bir durumdur. Böyle bir durumu önlemek için tüm eğitim personeli aktif sorumluluk almalı ve bu istenmeyen durumu ortadan kaldırmak için gerekli yasal, eğitsel, psikolojik, sosyolojik vb. önlemleri almalıdır.

Anahtar Kelimeler: Okul, kız çocukları, okula devam.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the reasons for the non-attendance of girls who could not attend school in a theoretical framework. In this context, education, the education of girls and the reasons why girls are not schooled were determined. The research is limited to the information in scientific studies open to access for the education of girls. When the literature examined in the research is examined from socio-cultural factors, traditional family structures, gender perceptions and environmental perspectives on education, it is understood that girls are excluded from education for various reasons. Among these, girls are forced to work inside and outside the home due to the financial difficulties of families. This situation has been evaluated as the economic situation of the families is effective in the schooling of girls. As a result of the literature review within the scope of the research, it has been determined that the lack of school in the regions where they live and the difficult access to school are among the important obstacles in the schooling of girls. For low-income families, having to cover their children's school expenses is a problem, but girls' school performance and teachers' attitudes at school are also found to be important factors in schooling. It is pedagogically undesirable for students participating in the education system to choose not to continue their education or to leave the education process unfinished because they do not meet the requirements to continue education. In order to prevent such a situation, all education personnel should take active responsibility and take the necessary legal, educational, psychological, sociological, etc. to eliminate this undesirable situation. should take precautions.

Keywords: School, girls, school attendance.

1.GİRİŞ

Eğitim, bir bireye istenen davranış, bilgi, beceri ve nitelikleri kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim kelimesinin bir diğer anlamı da toplumsal kuralları bilmek ve hayata geçirmektir (Adem, 2008). Eğitimin bilgi düzeyi yüksek, kişisel ve evrensel bir kültüre sahip sağlıklı bir toplum oluşturma amacı bulunmaktadır. Bir ülkenin refahı ve refahı, insanları yetenekli ve sürekli eğitim almışsa mümkündür. Öğrencilerin edindiği bilgi ve beceriler toplumun gelişimine katkı sağlar (Çakmak, 2008).

Devamsızlığın ve okul terkine önlenmesi, öğrencilerin genel gelişiminin sağlanması için okullaşmanın artırılması kadar önemli bir konudur. Aynı zamanda okula kayıt, sosyal gelişimde önemli bir rol oynamaktadır (MEB, 2015). Eğitime erişim sorunu verilen rakamlardan daha büyük bir sorundur. Bunun nedeni, kayıt verilerinin yalnızca kayıtları dikkate alınmasıdır. Ancak devamsızlık ve erken okul terkine ilişkin veriler eğitim alırken dikkate alınması gereken faktörlerdir (Polat, 2018).

Türkiye’de cinsiyet eşitliği sağlanamamıştır. Bu bağlamda tüm kız çocukları temel eğitimlerini tamamlayarak aile ve sosyal hayata katılabilecek, iş ve siyaset dünyasında aktif olabilecek, kendi seçimleriyle potansiyellerini gerçekleştirebilecek niteliklere sahip olmaları sağlanmalıdır. Kız çocuklarının eğitimi, kadınların toplumda fırsat eşitliği ve toplumsal kalkınma için en etkili siyasi araçlardan biridir. Son araştırmalar eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin kendiliğinden gelmediğini gösteriyor. Bu sebeple toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitim sistemlerinin metod ve içeriklerinin dikkatle tasarlanması, planlanması ve uygulanması gerekmektedir (Şaşmaz, 2016).

Türkiye’de zorunlu eğitim 1997’de 8 yıla, 2012’de 12 yıla çıkarılmıştır. Ayrıca yapılan eğitim kampanya ve projelerinin yaygınlaşması okullaşmayı yükseltme gayretlerinin birer işareti. Ancak bütün bu gayretlere karşın hala bazı sosyo-kültürel engeller bulunmaktadır. Ailelerin kız çocuklarına eğitim verme konusundaki isteksizliği, öğrencilerin okul faaliyetlerine ayak uydurmada güçlük çekmesi, okula gitmeme isteği, bazı okulların çevresindeki tehlikeli alanlar, eğitimden toplumsal beklentiler, boy kısalığı gibi etkenler okula devam etmede engel olarak görünmektedir (MEB ve UNICEF, 2013).

Kadınların erkeklerle eşit şartlarda eğitim almaları ve eğitimlerine devam etmelerinin sağlanması, sadece bireysel gelişimleri için değil, ülke kalkınması için de önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana eğitime büyük önem verilmiş ve önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Ancak, hedeflenen okul düzeyine henüz ulaşamamıştır ve kız çocukların eğitiminin önündeki bazı engeller halen devam etmektedir (KSGM, 2008a).

Bir ülkenin güçlü olabilmesi için cinsiyet ayrımı yapılmadan tüm vatandaşlarının yeterli eğitim alabilmesi gerekir. Ulusal ilerleme ve kadınların artan eğitim kazanımları paralellik göstermektedir. Bu tarih boyunca böyle olmuştur ve gelecekte de böyle olacaktır. Kadınlar dünya nüfusunun yarısını oluşturuyor. Kadınların eğitime katılımının önemi yalnızca sayısal bir bakış açısından bile açıktır. Kadınlar ve erkekler eğitime birlikte katıldıklarında toplum daha güçlü olur. Sonuçta, her alanda gelişmiş ve güçlü olan ülkeler, kadınları ve erkekleri yüksek eğitimli ülkelerdir (Kayadibi, 2003).

Erkekler, kadınlar ve kız çocukları ile karşılaştırıldığında eğitim olanaklarından daha fazla faydalanmaktadır. Bu nedenle, sosyal eşitsizlikler halen devam etmektedir. Eğitim hakkından toplumun bütün üyeleriyle eşit olarak yararlanan herkes, toplumun ilerlemesine katkıda bulunabilir. Bu nedenle toplumun cinsiyet farkı gözetmeksizin herkes için eğitim almasını sağlamak önem taşımaktadır (Yaşar, 2018).

Türkiye’de kız çocuklarının eğitim sorunlarına bakıldığında öncelikle temel eğitim düzeyinde kayıt, katılım ve mezuniyet sorunları gündeme gelmektedir. Türkiye’de Cumhuriyet

döneminde temel eğitim yasalarıyla güvence altına alınmış, ancak vatandaşların ve kadınların eğitim düzeyi istenilen düzeye ulaşamamıştır (Yalın vd., 2004; akt. Tunç, 2009). Son yıllarda kız ve erkek öğrenciler arasındaki okula kayıt farkını kapatmak için önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, 2015'te dünyadaki tüm ülkeler, ilköğretimin %66'sında ve ortaöğretimin %25'inde eğitime erişimde cinsiyet eşitliği sağlanabilmiştir (UNESCO, 2018).

Eğitim hizmetlerini daha uygun, daha kapsayıcı ve daha erişilebilir hale getirmek için son yıllarda önemli gelişmeler olmuştur. Bu zamana kadar, insani ve fiziksel altyapı geliştirilmiştir. Aynı zamanda okullaşma oranları artmış ve derslik başına düşen öğrenci sayısında dikkate değer azalma sağlanmıştır. Yürütülen uygulamalar arasında yoksul ve kız öğrenciler için eğitimin sürekliliğinin sağlanması ve otobüsle eğitimin güçlendirilmesi yer almıştır. Ayrıca öğretmenlerin ileri eğitimlerine de önem verilmiştir (MEB, 2019).

MEB'in temel hedeflerinden biri de eşit ve adil koşullarda eğitim almak ve tamamlamaktır. Bu nedenle orta öğretimi geliştirmek, devamsızlığı azaltmak, öğrencilerin akademik performansını artırmak ve okul terklerini önlemek için birçok faaliyet uygulanmaktadır. Fakat buna rağmen istenilen seviyeye ulaşma konusunda kız çocukları bağlamında sorunların olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmada bu konu kuramsal temelde ele alınmıştır.

Yapılan araştırma ile okula devam edemeyen kız çocuklarının etmeme nedenlerine ilişkin sonuçlara ulaşılmış olması, kız çocuklarının okula devamı konusunda yaşanan sorunların giderilmesi konusunda ilgililere kaynak olması açısından araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında kız çocuklarının okul devam etme ile ilgili sorunlarının belirlenmiş olması, ileride bu konuda çalışma yapacaklara yapılan çalışmanın kaynaklık etmesi beklenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmada okula devam edemeyen kız çocuklarının etmeme nedenleri kuramsal temelde ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada kız çocuklarının okullaşma durumu, okul devam etmememe durumu gerekçeleri ile birlikte ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.2. Kızların Eğitim Almasının Önemi

Eğitim, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmişlik seviyesine etki eden en önemli değişkenlerden biridir. Eğitim, bireye özel yararlarının yanı sıra sosyal dışsallıklardan dolayı ülkenin ekonomik kalkınmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bireysel eğitim düzeyi arttıkça kalifiye eleman sayısı ve teknolojik yenilik de artmaktadır (Öztürk, 2005). Eğitim sadece bir toplumun gelişmesini ve büyümesini teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda o toplumun refah düzeyini de yükseltir. Eğitimin temel işlevi, bireylerin bilgi ve becerilerini geliştirmek, bilinçli toplumlar oluşturmak, onları farklı ve çok boyutlu yaşama hazırlamaktır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2002).

Eğitimin bireysel ve toplumsal faydaları, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmadaki önemini göstermektedir. Bu nedenle eğitim önemli bir yatırımdır. Aynı zamanda kadının eğitimi, ekonomik ve sosyal kalkınma politikasının en önemli konularından biridir (Yumuş, 2011). Eğitim, cinsiyeti ne olursa olsun her insanın sahip olması gereken bir haktır. Bununla birlikte, küresel olarak eğitim fırsatlarının durumuna bakıldığında, erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar vardır. Eğitim ve öğretimdeki tüm gelişmelere rağmen, kadınların eğitimi dünyanın bazı bölgelerinde önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Demiray, 2010).

Kadınların eğitimi, kendi gelişimlerine ve refahlarına katkıda bulunur. Kadınların eğitilmiş birer insan olmaları nedeniyle aile planlamasına, sağlığa, verimliliğe, çocuk yetiştirmeye, beslenmeye ve aile bakımına, işgücü piyasasına katılımına katkıları ülke ekonomik kalkınmasını

sağlayacaktır. Kadının güçlendirilmesi, ülke ihtiyaçlarının karşılanması için insan kaynaklarının daha etkin kullanılmasını sağlar (KSGM, 2008b). Eğitim teklifleri ve fırsatları, kadınların sosyal hayata aktif olarak katılmalarını sağlar. Aynı zamanda güçlü, sürdürülebilir ve dengeli kalkınmanın sağlanması için kadınların çalışma hayatına katılımı ve üretimde söz sahibi olması büyük önem taşımaktadır. Kadınlar daha üretken olduklarında ve iş hayatına atıldıklarında finansal olarak güçlenebilirken aile içindeki statülerini de yükseltebilirler (KSGM, 2018). Kültürel sermaye, annesi düşük eğitilmiş ailelerde veya düşük eğitilmiş kadınları olan toplumlarda oluşmaz. Bu tür aile ve toplumlarda çocuklar başarısız olur. Eğitim düzeyi ile birlikte gelişen üst kademelere sosyal hareketlilik gerçekleştirilememektedir (Merter, 2007).

Düşük gelirli ülkelerde kadınların eğitime yapılan yatırımın erkeklerden daha yüksek getiri sağladığı açıktır. Kadınlar eğitilmiş bireyler olduklarında, geleneksel kadınlardan farklı ortamları deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Aynı zamanda, eğitim kadınların hareket özgürlüğünü ve girişimciliğini geliştirir. Kadınlar ne kadar eğitilmiş olursa, aile başına düşen çocuk sayısı o kadar az olur. Aynı zamanda çocuk ölümleri azalıyor, evlenme yaşı değişiyor ve sağlıklı, iyi beslenmiş ve eğitilmiş çocuklar yetiştirme olasılığı artıyor. Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe, özellikle kız çocuklarına yönelik eğitim olanakları da artmaktadır (TÜSİAD, 2000).

Bir kızın eğitimi, annesinin aile içindeki yeterliliğini belirler. Annelerin nitelik düzeylerinin daha yüksek olması hem kız hem de erkek çocuklar için uzun vadeli eğitim olanakları sağlamaktadır (Çakır, 2016). Kız çocuklarının eğitime katılımının toplumsal yapılara büyük faydaları vardır. Genel olarak kız çocukları için eğitimin önemi şu şekilde sıralanabilir.

- Eğitim kızların ve kadınların yaşamlarını iyileştirir. Eğitim, kadınların hayatlarının kontrolünü ellerine almalarını sağlar. Toplumda katkıda bulunabilecek becerilerle donanmalarını sağlar.
- Eğitim, kadınları kendilerini etkileyen konularda karar verme konusunda güçlendirir. Ayrıca aile üyelerini de etkileyebilir.
- Kadınların idari, ailevi, toplumsal ve ekonomik hizmetlere katılması ve bu sektörlerin gelişimine aktif olarak katılması herkesin yararına (Saygılı ve Yavuz, 2016).

1.3. Kızların Eğitim Almasının Kişisel Yararları

Kişisel gelir ile eğitim arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim, bireylere maddi ve manevi faydalar sağlar. Yüksek düzeyde bir eğitim, bireylere önemli bir saygı ve prestij kazandırabilmektedir (Çalışkan, 2007). Kadınların eğitiminin ekonomiye sağladığı katkının yanı sıra, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal çevre ile iletişim kurma ve iş kurma özgürlükleri de yükselmektedir (Özpolat ve Yıldırım, 2009). Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılım durumları da artmaktadır (Bayar, 2016).

Kız çocukları iyi bir eğitim görürlerse, daha az çocuk sahibi olacaklar ve ileriki yaşamlarında aile içinde daha fazla söz sahibi olacaklardır. Bu durum böylece doğurganlık, eğitimde ilerleme, artan kadın eylemliliği ve işgücü piyasasında kadınların artan istihdamı için etkileşimli ve etkileyici bir durum yaratır. Kadınlar eğitim aldıkça meydana gelen bu değişimler, kız çocuklarının okula devamını sağlayacaktır (Dünya Bankası, 2012). Kadınların eğitiminin toplum için olumlu katkı sağladığı bilinmektedir. Ancak bu durumun gelişmekte olan ülkeler bağlamında yeteri kadar önem verildiği söylenemez. Bu ülkelerdeki eğitim seviyeleri diğer ülkelere göre düşüktür (Yumuşak, 2003). Kadınların eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanmaları ve toplumsal yaşamda aktif rol oynama fırsatları çok önemlidir (KSGM, 2018).

1.4. Kızların Eğitim Almasının Toplumsal Yararları

Eğitimin hem sosyal hem de kişisel faydaları vardır. Dolayısıyla toplumdaki bireylerin eğitim düzeyinin yükseltilmesi hem bireysel açıdan hem de toplumsal açıdan arzu edilen bir durumdur. Eğitim ve gelir arasındaki ilişki, sadece milli gelire katkıda bulunan bireyler tarafından değil, toplum tarafından da dikkate alınarak eğitimin kişisel ve toplumsal faydalarını ön plana çıkarmaktadır (Çalışkan, 2007). Özgürlük, demokrasi, hukuka ve insana saygı, yüksek eğitilmiş insanlardan oluşan toplumlarda daha iyi gelişmektedir. Güçlü, özgür ve demokratik bir toplum inşa etmek için eğitilmiş insanların varlığı çok önemlidir (Öztürk, 2005). Eğitim, kişisel ve sosyal faydalar sağlar. Eğitim, toplumsal olarak güçlü bir toplum oluşmasını sağlarken, eğitilmiş insanların üretici gücü aracılığıyla da ekonomik olarak güçlü bir ulus oluşumuna katkıda bulunur. Bu da eğitimin önemini delili olarak gösterilebilir (Taş ve Yetilmez, 2008).

Kız çocuklarının eğitimi, topluma sosyal ve ekonomik yönden çeşitli faydaları bulunmaktadır. Bu sonuçlar, gelişmiş ekonomileri ve üretkenliği, daha yüksek hane gelirlerini, daha geç evlilikleri, daha düşük doğurganlık oranlarını ve sağlıklı bebek ve çocukların daha fazla hayatta kalmasını içerir. Uzun yıllar eğitim almış kadınlar daha geç evlenirler ve daha az çocuk sahibi olurlar. Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe aile sağlığı da artmaktadır. Bebek ölümleri kadınların eğitimi ile ilişkilidir. Bir kadının eğitilmiş olması onun genç yaşta anne olmasını engeller. Kadınların eğitiminden kaynaklanan bu olumlu etkiler, aile refahını artırmaktadır. Aile refahı ile birlikte toplumsal refah da önemli ölçüde artmaktadır (Seven ve Engin, 2007).

Kadınların eğitim ve ekonomik olanaklardan erkeklerle eşit düzeyde yararlanabilmeleri ve toplumda üretken roller üstlenebilmeleri birçok verimlilik kazanımını da beraberinde getirmektedir. Bu başarılar, küresel ve rekabetçi dünyamız için giderek daha önemli hale gelmektedir. Eğitilmiş kadınların statüsünün iyileştirilmesi kalkınma için önemlidir. Kadınların ve erkeklerin sosyal ve politik olarak yetkin hale gelmeleri ve karar vermede eşit fırsatlara sahip olmaları, kurumların ve politikaların önünü açacak ve daha iyi kalkınmanın yolunu açacaktır (Dünya Bankası, 2012).

Kadın eğitildiğinde toplumsal gelişme hızlanır. Eğitimsiz kadınlar, ülke için büyük bir insan kaynağı kaybını temsil ediyor. Kadınları eğitmenin yanı sıra, eğitilmiş kadınların gücünden tam olarak yararlanılmalıdır. Kadınların eğitimi bu nedenle toplumsal gelişme için itici bir güçtür. Eğitim yoluyla insani yetenek ve beceriler geliştirilmeli, kadının eğitimine önem verilmelidir (Kayadibi, 2003).

1.5. Kız Çocuklarının Okullaşması Konusunda Alman Tedbirler ve Faaliyetler

Kız çocuklarının eğitim sistemine dâhil edilmesi ve okullaşma oranlarının artırılması için çeşitli çalışmalar ve kampanyalar yapılmaktadır. Hedefler, beyan edilmemiş ve okula gitmeyen kızların eğitime erişimindeki cinsiyet eşitsizliklerinin kapatılmasını içermektedir (Yavuz vd., 2016). Son yıllarda devletler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları, kız çocuklarının eğitime erişiminin önündeki engelleri kaldırmak için kampanyalar ve projeler başlatmıştır. Ailelerle birebir görüşmeler yapılarak cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmeye ve bu cinsiyetçi bakışa son verilmeye çalışılmıştır (Asan, 2010). MEB ve birçok kamu kurumu, yerel kurum ve STK, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya ve farkındalığı artırmaya yönelik projeler yürütmektedir. Bu projelerin amacı, kız ve erkek çocukların eğitimleri yoluyla cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmamalarını sağlamaktır. Aynı zamanda kız ve erkek çocukların eğitim haklarından eşit olarak yararlanmasını öğretmenlerde toplumsal cinsiyet duyarlılığını artırmaktadır (Engin Demir vd., 2016). Eğitim alabilen öğrencilerin okula devam etmesinin sağlanması önemlidir. MEB'in eğitime erişimle ilgili birçok projesi bulunmaktadır. Bu projelerin sonuçlarının ve etkilerinin kamuoyu ile paylaşılması önem taşımaktadır. Eğitime erişimde zorluk yaşayan dezavantajlı çocuklara ilişkin verilerin paylaşılması çözüm önerileri açısından kritik öneme sahiptir (ERG, 2018).

MEB, birçok toplumsal cinsiyet eşitliği projesi geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu projeler: İnsan hakları ve demokrasi konulu derslerin geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması

için görselleştirme çalışmalarının ders kitaplarına dâhil edilmesi, 12 yıl zorunlu eğitim, kız çocuklarının eğitimi ve eğitimlerini iyileştirmeye bağlı nakdi yardım uygulaması, çeşitli kampanyalar vb. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlamak amacıyla Avrupa Birliği ve MEB’in desteğiyle geliştirilen ve finanse edilen Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirme Projesi hayata geçirildi. Bu projenin amacı: Birincisi okullarda kız ve erkek çocuklar arasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması, ikincisi ise eşitliğin sağlanması ve eğitim sistemlerinde cinsiyet temelli yaklaşımların benimsenmesidir (Engin Demir vd., 2016). 2014’te MEB, “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Artırmak İçin Teknik Destek” projesini başlatmıştır. Bu projenin amacı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortadan kaldırmaktır. Hedeflerden biri, toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımı eğitim sisteminin tamamına yerleştirmektir (KSGM, 2019).

MEB ve UNICEF Türkiye’de, kız okullarında sıfır kayıt ve devamlılığı hedefleyen bir çalışma başlattı. Kampanyanın amacı, hiç okula gitmemiş kızların okula kaydolarak başarıyla okullarını tamamlamalarına olanak vermektir (MEB, 2003). Türkiye’nin güneydoğu ve doğu bölgelerinde cinsiyet eşitsizliği belirgin bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Bazı bölgelerde, 6 ve 14 yaşındaki kızların yaklaşık yarısı okula gitmiyor. Kırsal kesimde yaşayan çocuklardan 11-14 yaş arası kız çocukları okula gitmemektedir (MEB, 2011). Toplumsal cinsiyet farkındalığının artırılması, kız çocuklarına yönelik cinsiyet ayrımcılığının önlenmesine yardımcı olacaktır.

“Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder, Ana-Kız Okuldayız” gibi kız çocukları için çeşitli eğitim kampanyaları yapılmıştır. Aynı zamanda “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi” hayata geçirilmiştir. Yükseköğretim Kurulu bünyesinde Kadın Çalışmaları ve Bilimsel İşler Komisyonu oluşturulmuş ve bu Komisyon tarafından Yükseköğretim Kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Toplumsal Cinsiyet Tutumları Belgesi hazırlanmıştır. Bu çalışma, eğitim süreçlerinde ve eğitime erişimde kadın erkek eşitliğini vurgulamak için yapılmıştır (KSGM, 2018). UNICEF’in “Haydi Kızlar Okula” kampanyasının amacı, 2005 yılına kadar ilköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktır. Bu araştırma kızların okula kaydının görece düşük olduğu bir dönemde yapılmıştır. Yapılan araştırmalar toplumsal cinsiyet konusunu ele almıştır. Araştırma sonuçları ilkökula devam eden kız ve erkek öğrenciler arasında farklılıklar olduğunu göstermiştir (MEB, 2011). Kadın okuryazarlığını artırmayı hedefleyen anneler ve kızları, 2008 yılında okullarda okuma yazma kampanyası başlatarak 3 milyon kadına okuryazar ulaşmayı hedefliyor. Buna paralel olarak Dünya Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü ve Dünya Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde Kız Çocukları Günü (KSGM, 2019) çerçevesinde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Eğitimdeki eşitsizlikler, bir bakıma, toplumsal eşitsizliklerin bir yansımasıdır. Kadınlar ve erkekler arasında var olan eğitim farkı, toplumdaki güç dağılımının yeniden yapılandırılmasına neden olmaktadır. Bu amaçla, eğitime erişim, müfredat düzenleme, eğitim ve değerlendirme süreçlerinde toplumsal eşitsizlikleri telafi edecek politikalar geliştirilmeli ve okul kültüründeki cinsiyet ayrımcı bakış açıları değiştirilmelidir. Kadınların eğitimden yararlanma ve güçlenme becerileri ancak bu koşullar yerine getirildiğinde gelişmektedir (Sayılan, 2012). Ders kitabı izleme ve değerlendirmede önemli uygulamalar hayata geçirilmektedir. Ancak araştırmalar cinsiyet eşitsizliğinin azaldığını gösteriyor. Türkiye’de bu alanda önemli adımlar atılmaktadır. Bu gelişmeleri daha fazla teşvik etmek önemlidir (ERG, 2018). İlkokul çağındaki çocukların eğitim hakkı olmalıdır. Bu bağlamda, başta dezavantajlı çocuklar olmak üzere, eğitimin her kademesinde eğitime erişimin ve eğitime katılımın sağlanmasına yönelik projelere odaklanılmaktadır. Eğitime erişimin yanı sıra hizmet kalitesinin artırılması ve toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çeşitli proje ve araştırmalar yürütülmektedir (MEB, 2020).

1.6. Eğitimde Cinsiyet Eşitliği

Kadının toplumdaki yerini, varlığını, kimliğini ve davranışlarını tanımlama girişiminde kamusal alan bir referans terimi olarak kullanılmıştır. Kadınların kamusal yaşama katılımı ve önlenmesi ile birlikte sosyolojik analizin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kızlar pasif nitelikler kazanmak için evde yetiştirilir. Bu nedenle, sosyal, politik, ekonomik veya kültürel

olarak erkeklerle eşdeğer değiller. Bu haklar ellerinden alınır. Eğitim gören çocuk sayısına bakıldığında, yasal kısıtlamalara rağmen kız çocuklarının oranının erkeklerden daha düşük olduğu görülmektedir. Özellikle düşük gelirli haneler, erkek çocuklarına eğitim vermeye odaklansalar da kız çocuklarına eğitim fırsatı sağlamamaktadır. Eşit eğitim fırsatlarına sahip kızlar için toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim araçlarına, uygulamalarına ve öğretmen davranışlarına yerleştirilmiştir. Böylece kız ve erkek çocuklar arasındaki cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilir (Vatandaş, 2007). Türkiye'de yaygın bir durum, eğitimde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın yasaklanmasıdır. Ancak hukuk ile gerçek arasında uçurum vardır ve kadın-erkek eşitsizliği yasaklarla engellenemez. Eğitimin bir hak olduğu görüşü savunulmalı, benimsenmeli ve gerekleri karşılanmalıdır (Tan, 2018).

Bunun en önemli göstergelerinden biri CEDAW (Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme) 'dır (1994). Sözleşme 1981'de yürürlüğe girdi ve Türkiye 1985'te katıldı. Toplumun kabul ettiği toplumsal cinsiyet rolleri hiyerarşisinin ortaya koyduğu sorunları ele almak için daha yapılacak çok iş olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu işler arasında birinci sırada eğitim sistemi yer almaktadır. Çünkü toplumdaki cinsiyetçiliğin eğitim sistemi geliştikçe bir ölçüde azaldığı gösterilmiştir (Vatandaş, 2007). CEDAW, (Mad. 1) Kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel veya diğer alanlarda kadın ve erkek eşitliğine dayalı hak ve özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını veya kullanılmasını engellemek veya geçersiz kılmak; Doğum cinsiyetine dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya sınırlama olmamasına değinmektedir. Madde 10'da ise eğitimde kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmalarını sağlamak amacıyla kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin düzenlenmesinde vurgu yapmaktadır (Tan, 2018). UNESCO'nun toplumsal cinsiyet eşitsizliği vizyonu, CEDAW ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (UNESCO, 2014a) gibi ilgili uluslararası belgelerle tutarlıdır.

CEDAW'ın temel amacı, kadın ve erkek için tipik rol modelleri ve geleneksel ve benzeri ayrımcılığın meydana geldiği tüm durumları ortadan kaldırarak, toplumsal yaşamda kadın ve erkek eşitliğini sağlamaktır. Sözleşme, kadınlara karşı ayrımcılığın açık bir tanımını içeriyor. Aynı zamanda, Sözleşme, taraf devletleri kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için eşitliği ve yasal düzenlemeyi sağlayacak önlemler almaya zorlamaktadır. Taraf devletlere, eşitliği yeniden üreten klişeleri ortadan kaldırmak, eşitlikçi tutum ve davranışlar geliştirmek ve kadın sorunlarını etkileyen çok çeşitli konularda harekete geçmek görevi verilmiştir. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi bağlayıcı bir sözleşmedir. Türkiye'nin bu konudaki çabaları, her dört yılda bir Komisyon'a sunulan ulusal raporlar aracılığıyla değerlendirilecektir. Komisyon, bu raporların değerlendirilmesine dayanarak Türkiye'deki duruma ilişkin tavsiyelerde bulunmuştur (KSGM, 2008). Bu nedenle, birçok uluslararası kuruluş, gelişmekte olan ülkelerdeki kız çocuklarının okullaşma oranlarını iyileştirmek için sürekli çaba göstermektedir. Türkiye, kadınların eğitimine ilişkin politikalar oluşturma, yasal çerçeveyi düzenleme ve bu yasaları taraf olduğu sözleşmelere uygun olarak uygulama kararlılığındadır (Atlama ve Özsoy, 2009).

Cumhuriyet döneminin başından beri Türkiye, eğitimde tüm kadın ve erkeklerin eşitliğini sağlamak için uluslararası belgelere imza atmıştır. Aynı zamanda yasal düzenlemeler de yapmıştır (Maya, 2013). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesi "Kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamayacağı. İlköğretim kadın erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okulları parasızdır" şeklindedir (Özaydınlık, 2014). 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'na göre, eğitim kurumları cinsiyete bakılmaksızın herkese eşit eğitim vermek zorundadır (Madde 2). Dört). Aynı kanunun 8. maddesine göre, tüm erkek ve kadınlara eğitim için eşit fırsat ve fırsatlar verilmektedir (Madde 8). Eğitim hakkı yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Bu belgeler, kız çocuklarının eğitimine karşı aktif ayrımcılığın altını çiziyordu.

İlk uluslararası belgenin herkes için garantili bir eğitim vaadi, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alıyordu. Daha sonra 1989'da Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olarak yeniden yürürlüğe girdi. Kız ve erkek çocuklar için eşit eğitim konusunda kararlar almak üzere Dünya

Çocuk Zirvesi'nde bir araya gelen dünya liderleri katıldı. Okullaşmadaki eşitsizliği azaltmak için önlemler alındığını açıkladılar. Bu kararlara rağmen herkesin eğitim alması gerektiği fikri bir türlü hayata geçirilemedi. Eğitimde cinsiyet eşitsizliği hala mevcuttur (UNICEF, 2004a). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26. maddesi "Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitimde parasızdır..." der (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1948).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 Protokolün 2. Maddesinde "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir." (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 2010).

2. KIZLARIN OKULLAŞMASININ SEBEPLERİ

Eğitim, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik gelişmenin en önemli anahtarlarından biridir. Yüksek eğitim seviyeleri ekonomik büyümeyi hızlandırır ve yoksulluğu önler. Aynı zamanda sağlık standartlarının iyileştirilmesine, nüfus artışının dengelenmesine ve demokrasinin geliştirilmesine katkıda bulunur (OECD, 2011). Eğitimde cinsiyet ayrımcılığının önemli bir nedeninin de toplum tarafından kadına ve erkeğe biçilen cinsiyet rolleri olduğu söylenebilir. Kadın da erkek de toplumun talep ettiği rol ve modellere göre yetiştirilmektedir. Bu nedenle kadın erkek ayrımı doğumdan itibaren başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet perspektifinden kaynaklanan cinsiyetçi işbölümü, eğitimden işe, siyasetten sivil toplum kuruluşlarına kadar her türlü kamusal alanda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine yol açmaktadır. Bu ayrımcılığın bir sonucu olarak, kadınların eğitime katılımı erkeklere göre daha düşüktür. Kadınların eğitiminde yıllardır kaydedilen ilerlemeye rağmen, kadınlar ve kız çocukları tüm eğitim gruplarında erkeklerin gerisinde kalıyor. Bölge, kır/kent ve yaş farklılıklarına bakıldığında kadınların okuryazarlık düzeylerindeki eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır (Kadın Adayları Destekleme Derneği, 2005).

Kadının güçlendirilmesine yönelik eğitim birçok alanda çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Eğitim, kadının toplumdaki konumunu ve istihdam olanaklarını etkileyen bir faktördür. Ancak araştırmalar kadınların sosyokültürel yapılarla baş edebilmeleri için eğitilmiş bir insan olmalarının her zaman yeterli olmadığını gösteriyor. Bu durum toplumda kadınlara yönelik geleneksel imajların ve toplumsal baskıların varlığına işaret etmektedir (Özgen ve Ufuk, 2000).

Eğitim ve öğretimdeki ilerleme ve gelişmelere rağmen, dünyanın birçok yerinde kadınların eğitimi önemli bir sorun olmaya devam etmekte ve Türkiye'de eğitimde cinsiyet eşitsizliği devam etmektedir. Bu bağlamda Türkiye, son yıllarda kız çocuklarının ve kadınların eğitime erişimine ilişkin olumsuz göstergeleri ortadan kaldırmak için çeşitli çabalar sarf etmektedir.

Hem kadınlar hem de erkekler için okuma yazma ve okula kayıt oranlarını artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Kadınların kendi güçlü ve zayıf yönlerini fark etmeleri ve değiştirmeleri için bir eğitim ortamı yaratın. Kız çocuklarının ve kadınların eğitime katılımı, kendi gelişimlerine ve iyilik hallerine katkıda bulunur (Atlama ve Özsoy, 2009). Bu dönemde eğitim kurumlarının cinsiyet eşitsizliğini önlemek için çeşitli önlemler alması önemlidir (Tüzel, 2014). Kızların temel eğitimin ötesine geçerek yükseköğretime geçmelerinin önemi aileler ve toplumlar içinde ele alınması gereken bir konudur (Bener, 2009).

Cinsiyete göre eğitime erişimde eşitliği sağlamada başarısız olan ülkeler, erkekler ve kadınlar için eğitime eşit erişim sağlamaya çalışırken daha yavaş büyüme ve daha düşük gelir seviyeleri ile karşı karşıya kalmaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Kızların eğitilmiş insanlar olması bölgeler arası dengesizlikleri azaltabilir. Kadınlara daha fazla eğitim olanağı sağlanması üretkenliklerini artırıyor. Bu sayede kadınların işgücüne katılımı ve gelir düzeyleri artmaktadır. Aynı zamanda yoksullukla mücadele edildi, ekonomik ve sosyal ilerleme sağlandı, hızlı nüfus artışı durduruldu, çocuklara ve gençlere daha iyi bir gelecek verildi. Bu nedenle öncelikle eğitimde cinsiyet eşitsizliği konusunun ele alınması gerekmektedir (Atlama ve Özsoy, 2009).

Özbaş (2012) ortaöğretimdeki okul engellerini ilköğretimle ilgili temel bir sosyo-ekonomik özellik ve değişken olarak ele almıştır. Burada ailenin maddi yetersizliğinin kız çocuklarının eğitime erişiminin önünde bir engel olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda, öğrencilerin eğitime erişiminin olmaması ve aileler ile okullar arasındaki iletişim eksikliği okulda kalmanın önündeki engeller olduğuna vurgu yapmıştır.

Kız çocukların eğitime erişimleri bireysel, ailesel özelliklere ve yerel faktörlere bağlıdır. Ailenin gelir düzeyi, anne babanın eğitim düzeyi, bireysel ve hane halkı faktörleri ve toplumu farklılaştıran özellikler kızların eğitime katılımında önemlidir. Kırsal alanlarda okul dışı kalma oranlarının kentsel alanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tansel, 2002).

Türkiye’de cinsiyet eşitsizliğine dayalı olarak iki kategori vardır: Makro yapısal ve aile faktörlerdir. Bu durum aile kültürünün ve gelir durumunun kız çocukların okula devamında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Kızların kültürel faktörler nedeniyle okula devam etmemeleri, okul sonrası dönemde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır (Rankin ve Aytaç, 2006).

Türkiye’de eğitim zorunlu olmasına rağmen, geleneksel toplum bağlarının varlığı, düşük gelir düzeyi, eğitim yoluyla beceri ve nitelik kazanamama ve kaliteli eğitim almanın zorluğu nedeniyle eğitime erişim engellenmekte, kız çocukları için pek çok zorluk oluşturmaktadır. Ekonomik açıklar, özellikle zorunlu eğitim sonrası önemli kararlardan biridir. Yoksul ve düşük gelirli ailelerde, anne babalarıyla birlikte işgücü piyasasına girmek zorunda kalan ve aile sorumlulukları olan çocuklar, küçük yaşlardan itibaren eğitimden dışlanmaktadır. Yoksul ailelere bakıldığında bu durum kız çocuklarında okulu erken terk etmede etkili olmaktadır (Bakış, Levent, İnel, Polat, 2009).

Eğitime erişimin belirleyicileri, bireyin ve ailenin sosyoekonomik düzeyi, eğitim düzeyi, statüsü, kardeş sayısı ve yerel özelliklerdir. Bu özellikler göz önüne alındığında, cinsiyetin önemli bir değişken olduğunu görüyoruz. Aynı koşullarda, bir ailede iki çocuğu olan erkek çocukların, kız çocuklarına göre daha eğitilmiş oldukları saptanmıştır (Bakış vd., 2009).

2.1. Aileye Bağlı Engeller

Ailenin sosyal ve ekonomik durumu kız çocuklarının eğitime erişiminde önemlidir. Araştırmada hane halkı gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve aile bileşimini kız çocuklarının okula devamını etkileyen faktörler olarak ele alınmaktadır.

2.2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Yoksulluk ve işsizlik, kızların okula gitmesini engelliyor. Bu durum aynı zamanda okullar arasında farklılıklara ve farklı sınıflara aynı kalitede eğitim verilmemesine yol açmaktadır. Yoksul ailelerden gelen kız çocukları kaliteli eğitim almakta giderek daha fazla zorluk çekmektedir (Sayılan, 2012). Eğitim ve yoksulluk arasında bir kısır döngü vardır. Yoksulluk arttıkça eğitim olanaklarına erişim azalmaktadır. Eğitim düzeyi düştükçe yoksulluk artıyor. Bu da ayrılmaz bir döngü oluşturur (Alpaydın, 2008).

Yoksulluk ve lise ücretleri nedeniyle aileler kız yerine erkek çocuklarını okula göndermeyi tercih ediyor. Bunun bir nedeni, geleneksel ataerkil düşüncenin kızları evlenip evi terk etmeye itmesidir. Bir kız evlendiğinde harcanan paranın aile için bir kayıp olduğu fikri vardır. Üst düzey sosyoekonomik aileler, kız ve erkek çocuklarının eğitimine eşit değer verir. Ancak sosyoekonomik düzeyi düşük aileler erkek çocuklarının eğitimine daha fazla değer vermektedir (KA-DER, 2005).

2.3. Ailenin Yapısı

Bazı aileler toplumsal değerler, dini inançlar ve gelenekler nedeniyle kız çocuklarını okula göndermemektedir. Kız çocukları için toplumun tanımladığı roller arasında kardeşlerine bakmak, ev işlerine yardım etmek, ailedeki büyüklere bakmak ve evlendikleri yerde aynı görevleri üstlenmek yer alır. Bu nedenle kız çocuğunun toplumun ona biçtiği role göre eğitilmiş bir insan olması gerekmez. Bazı aileler kızlarının karma eğitim görmesini istemiyor. Bu aileler için kızların okur-yazar olması veya eğitilmiş olması önemli değildir (KA-DER, 2005).

2.4. Okulların Nitelikleri Temelinde Engeller

İnsanların eğitime devam etmemesi veya okulu bırakmak zorunda kalmaları istenilmeyen bir durumdur. Okul terklerinin bireyler ve toplumlar üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Yavuz, Özkaral ve Yıldız, 2016). Afrika'da kızların eğitime devam etmesinin önündeki en büyük engellerden biri okul ile ev arasındaki mesafedir. Aileler ergenlik çağındaki kızları evden mektupla okula gönderme konusunda isteksizdirler (Kane, 2004).

2.5. Öğrencilerin Okul Başarısı

Okul başarısızlığı, öğrencilerin okuldan kaçmasının en önemli nedenlerinden biridir (Gökşen, Cemalcılar ve Gürlesel, 2008). Okula gitmeyen çoğu öğrencinin okulda başarılı olamadığını bilinmektedir. Şu anda, öğretme zorluğu ve öğrenme motivasyonunun olmaması ana faktörler olarak kabul edilmektedir. Okulu bırakan öğrencilerin önemli bir yüzdesi sınıf tekrarı yapmaktadır. Tekrar ve devamsızlık ise iç içe geçmiş durumlar olarak tanımlanabilir. Akranların ve sosyal çevrenin etkisi, hem tek başına hem de okul başarısızlığı vakalarında dikkate alınabilecek bir husustur. Öğrenciler okul devamsızlıkları veya başarısızlıkları için arkadaşlarını veya sosyal çevrelerini suçlayabilirler. Aynı zamanda akranların ve çevresindekilerin erken okul terkine neden olmada etkili olduğu gösterilmiştir (MEB ve UNICEF, 2013).

2.6. Sosyo-Kültürel Engeller

Aileler, kızlarını okula gönderme karşılığında annelerin ev işlerine yardım etmesini, kardeşlerine bakmasını, hayvanlara yardım etmesini isteyebilmektedir. Bazı bölgelerde annelerin üzerindeki yük çok fazladır. Bu nedenle kızlarının kendilerine yardım etmesini isterler. Evdeki ikinci anne rolünün annenin iş yükünü azalttığı bir gerçek vardır. Bu durum bazı ailelerin kız çocuklarının okula gidemeyeceği ve evde annelerine yardım edemeyecekleri düşüncesiyle eğitimi gereksiz görmelerine neden olmuştur. Aynı zamanda aile, başlarına kötü bir şey geleceğinden korktukları için kızlarının okula gitmesini istemiyor. Geleneksel görüşlere ek olarak, ailelerin çevreye olan güvensizliği kız çocuklarının okula gitmemesinin temel nedenidir (Bora ve Taş, 2017).

Kadınların eğitim sisteminde erkeklere göre daha az temsil edilmesi cinsiyetçiliğin bir yönüdür. Okullarda toplumsallaşma sürecinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan müfredatlar, var olan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını desteklemektedir. Ders kitapları, yüksek statülü, yüksek gelirli mesleklerin erkekler için daha uygun olduğunu gösteriyor. Evde bakım işleri kadınlar için daha uygun görülmektedir. Kadın ve erkeğin ayrımcı toplumsal rollerine vurgu yapıldığını görüyoruz. Kadının asıl işinin annelik olduğu sık sık ifade edilmektedir (Gök, 2004). Bütün bu durumlar kız çocuklarının okullaşmasını engellemektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kız çocuklarının eğitiminin toplumsal faydaları göz önüne alındığında, kız çocuklarının eğitim seviyesindeki artışın toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal etkileri üzerinde önemli bir

etkiye sahip olduğu söylenebilir. Kız çocuklarının okullaşmasının sağlanması toplumun geleceğine fayda sağlar. Kızların okullaşması dolayısı ile kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi, doğum oranlarının düşürülmesine, erken evliliklerin önlenmesine, iş yaşamının gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip kişilerin yetiştirilmesine ve toplumda sağlık bilincinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Kadınların yönetime katılması, aileye, topluma ve ekonomik hizmetlere katkısı toplumun yararınadır. Kız çocuklarının eğitimi ekonomik üretkenliği de artırır.

Sosyo-kültürel faktörler, geleneksel aile yapıları, toplumsal cinsiyet algıları ve eğitime çevresel bakış açılarına bakıldığında, kız çocukların çeşitli nedenlerle eğitimden dışlanmaktadır. Bunlar arasında kız çocuklarının ailelerin maddi olanaksızları nedeni ile evin içinde ve dışında çalıştırılması gelmektedir. Bu durum ailelerin ekonomik durumunun kız çocuklarının okullaşmasında etkili olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırma kapsamında literatür taraması neticesinde kızların okullaşmasının önünde yaşadıkları bölgelerde okul olmaması ve okula ulaşımın zor olması kızların okullaşmasında önemli engeller arasında olduğu belirlenmiştir. Düşük gelirli aileler için çocuklarının okul masraflarını karşılamak zorunda kalmaları bir sorundur ancak kızların okul performansı ve öğretmenlerin okuldaki tutumları da okullaşma konusunda önemli faktörler arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, kız çocuklarının kişisel koşullarının okul terkinin, devamsızlığı ve okula gitmemeyi etkilediğini belirlemiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri öğrenci başarısızlığıdır. Özellikle kız çocuklarının okul başarısızlığı, ailelerin kız çocuklarını okuldan almalarının bir nedeni olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet algıları, çocukları için kötü okul koşullarını haklı çıkaran aileler tarafından kız çocuklarının okuldan alınmasının bir gerekçesi olarak kabul edilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın temel amaçlarından biri eşit ve adil koşullarda eğitim alınması ve alınan eğitimin tamamlanmasını sağlamaktır. Bu nedenle orta öğretimi geliştirmek, devamsızlığı azaltmak, öğrencilerin akademik performansını artırmak ve okul terklerini önlemek için birçok faaliyet uygulanmaktadır. Fakat eğitim hakkının kullanılması hususunda toplum içerisinde çeşitli problemler olabilmektedir.

Topluma göre eğitimden yararlanmanın önünde çeşitli engeller vardır. Bu engellerden ilki cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyetçi tutumlardır (Özaydınlık, 2014), ancak Kalaycıoğlu ve Toprak'a (2003) göre kızların okula gitmemesinin en önemli nedenlerinden biri ailenin ekonomik durumudur (UNICEF, 2006).

Eğitim sistemine katılan öğrencilerin, eğitime devam etme gerekliliklerini karşılamadıkları için eğitimlerine devam etmemeyi seçmeleri veya eğitim sürecini yarıda bırakmaları pedagojik açıdan istenmeyen bir durumdur. Böyle bir durumu önlemek için tüm eğitim personeli aktif sorumluluk almalı ve bu istenmeyen durumu ortadan kaldırmak için gerekli yasal, eğitsel, psikolojik, sosyolojik vb. önlemleri almalıdır.

Araştırmalar, kadınların ve kızların erkeklerle karşılaştırıldığında eğitim fırsatlarından eşit şekilde yararlanmadığını belirlenmiştir. Öte yandan kadın-erkek eşitsizliğinin halen devam ettiği söylenebilir. Bu nedenle kadının siyasi, ekonomik ve sosyal alandaki konumu güçlendirilmelidir. Ayrıca, cinsiyete bakılmaksızın tüm vatandaşların eşit haklara ve fırsatlara sahip olması sağlanmalıdır.

Son veriler, eğitime erişimin ve eğitimin tamamlanmasının hedeflerin gerisinde kaldığını göstermektedir. Türkiye'de eğitime erişim bölgelere göre değişim gösterdiği söylenebilir. Bu durumu gidermeye yönelik tedbirler için harekete geçilmelidir.

Kızların okuryazarlığının azalmasına yol açabilecek eğitimsel, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler analiz edilerek kızların okuryazarlığını artırmaya yönelik çözümler sunulmalıdır.

Ailenin eğitime bakış açısı ve ailenin eğitime odaklanması kız çocukların eğitimi için önemlidir. Yeterli farkındalık ve bilince sahip olmayan aileler, kız çocuklarını okula göndermek

konusunda isteksiz davranabilirler. Aileler, kız çocuklarının okula devam edebilmesi konusunda bilgilendirilmeli ve bu konuda duyarlı olmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (2008). *Eğitim planlaması*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- AIHS. (2010). http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/AIHS_tr.pdf, 26.06.2023
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İlem Yıllık*, 3(3), 49-64.
- Asan, H. T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergi*, 2(2), 65-74.
- Atlama, S. ve Özsoy, C. (2009). Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Türkiye’nin karşılaştırmalı bir analizi. 7. *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 63-77.
- Bakış, O., Levent, H., Insel, A. ve Polat, S. (2009). Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri [Factors determining educational attainment in Turkey]. *İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi, Sabancı Üniversitesi*.
- Bayar, G. (2016). Türkiye ve orta gelir tuzağı: Eğitimin önemi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(34), 45-78.
- Bener, Ö. (2009). Annelerin kız çocukların eğitimi konusunda görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 45-59.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyanname. *İnsan & İnsan*, 61.
- Bora, V. ve Taş, A. (2017). Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 89-106.
- Çakır, R. (Editör). (2016). *Eğitim-kadın ve kalkınma*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.
- Çalışkan, İ. (2007). Eğitimin getirisi (Uşak ili örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 235-252.
- Demiray, E. (2010). *Uzaktan eğitim ve kadın eğitiminde uzaktan eğitimin önemi*. Ankara: Eflatun Yayıncılık.
- DPT. (2002). Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiye’de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması.
- Dünya Bankası. (2012). Dünya Kalkınma Raporu 2012: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma. Washington: The World Bank.
- Engin Demir, C., Kılıç, A. Z., Çalışkan, B., Hanbay Çakır, E., Güney Karaman, N. ve Şener Özbek, Ü. (2016). Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi başlangıç durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analizi raporu.
- ERG. (2018). Eğitim izleme raporu 2017-18.
- Gök, F. (2014, 6-9 Temmuz). *Eğitim Hakkı: Türkiye Gerçeği*, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Kongresi’nde sunuldu, Malatya.
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z. ve Gürlesel, C. F. (2008). Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar. *İstanbul: ERG, AÇEV, KA.DER*.

- KA-DER. (2005). Kadın-erkek eşit "CEDAW". Aralık 11, 2019 http://kader.org.tr/wpcontent/uploads/2018/11/kader_kadikoy_kadin_erkek_esit_cedaw_2_005.pdf, 27.06.2023.
- Kalaycıoğlu, E. ve Toprak B. (2003). İş yaşamı, üst yönetim ve siyasette kadın. <http://bianet.org/bianet/kadin/32110-s>, 27.06.2023.
- Kane, E. (2004). Girls' Education in Africa. Africa Region The World Bank, Washington: The World Bank.
- Kayadibi, F. (2003). Kadın eğitiminin önemi ve kalkınmadaki rolü. *Sosyoloji Konferansları*, 28, 19-31.
- KSGM. (2008a). Politika dokümanı: Kadın ve eğitim. Ankara. KSGM. (2008b). Türkiye'de kadının durumu. Ankara.
- KSGM. (2018). Kadının güçlenmesi strateji belgesi ve eylem planı 2018-2023. KSGM. (2008-2013). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı.
- KSGM. (2019). Türkiye'de Kadın. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı.
- Maya, İ. (2013). Türk eğitim sistemindeki cinsiyet eşitsizliklerinin AB ülkeleri ile karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- MEB ve UNICEF. (2013). Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu. <http://www.meb.gov.tr/earged/UNICEF/Raporu.pdf>, 24.06.2023.
- MEB. (2003). Kız çocuklarının okullaşması için yapabileceklerimiz var. Ekim, 11 2019 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/pdf/_ge47.pdf.
- MEB. (2011). Haydi, kızlar okula. Aralık 12, 2018 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/pdf/_ge47.pdf, 28.06.2023.
- MEB. (2015). PISA 2015 ulusal raporu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf, 25.06.2023.
- MEB. (2019). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2019 Yılı Performans Programı. MEB. (2020). 2020 Yılı Performans Programı.
- Merter, F. (2007). Kızların okullaşması açısından bazı Avrupa Birliği topluluğu üyesi ülkeler ve Asya ülkelerinin karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007(16), 221-244.
- OECD. (2011). Access to education, participation and progression. 28 Kasım 2019 tarihinde <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/48631055.pdf>, 27.06.2023.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33.
- Özbaş, M. (2012). Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 1(4), 60-71.
- Özgen, Ö. ve Ufuk, H. (2000). *Kırsal kesimde kadın eğitimi*. Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi'nde sunuldu.
- Özpolat, A. ve Yıldırım, M. (2009). Gelişmekte olan ülkelerde kadın eğitimi ve büyüme ilişkisi. *Anadolu International Conference in Economics*, June 17-19, 2009, Eskişehir.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi kalkınmada eğitimin rolü/The role of education in economic development. *Sosyoekonomi Dergisi*, 1, 27.

- Polat, E. (2018). *Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar Aydın Doğan Vakfı'nın Kız Çocukların Güçlenmesi İçin Faaliyetleri*. İstanbul: Aydın Doğan Vakfı.
- Rankin, H. B. ve Aytaç, A. I. (2006). Gender inequality in schooling: The case of Turkey. *Sociology of Education*, 79(1), 25-43.
- Saygılı, G. ve Yavuz, A. (2016). Kız çocuklarının eğitimi. R. Çakır (Editör). *Eğitim- kadın ve kalkınma*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Sayılan, F. (2012). Toplumsal cinsiyet ve eğitim. *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim Olanaklar ve Sınırlar, Derleyen Fevziye Sayılan, Dipnot yay*, 13-76.
- Seven, M. A. ve Engin, A. O. (2007). Türkiye'de kadının eğitimi alanındaki eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 177-188.
- Şaşmaz, A. (2016). *Hayal Kuran ve Gerçekleştiren Nesiller İçin*. Okuyan Kızlar Aydınlik Yarınlar. İstanbul: Aydın Doğan Vakfı.
- Tan, M. G. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği. Ceid Yayınları.
- Tansel, A. (2002). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: individual, household and community factors. *Economics of Education Review*, 21(5), 455-470.
- Taş, U. ve Yenilmez, F. (2008). Türkiye'de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Tunç, İ. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri Van ili örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 237-269.
- TÜSİAD. (2000). Kadın ve erkek eşitliğine doğru yürüyüş: eğitim, çalışma yaşamı ve siyaset. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-oncelikler-ve-cozum-onerileri>, 23.06.2023.
- Tüzel, E. (2014). *Eğitim örgütlerinde kadın yöneticilerin kariyer engellerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- UNESCO. (2018). Global Education Monitoring Report Gender Review. Meeting Our Commitments to Gender Equality in Education. Paris: UNESCO.
- UNICEF. (2006). Önce çocuklar: kız çocuklarının eğitimi. Aralık 15, 2018 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/dn/_ge29.html, 25.06.2023.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 35, 29-56.
- Yaşar, N. (2018). Eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin okullaşma oranına etkisi: gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler karşılaştırması. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 17, 90- 105.
- Yavuz, M., Özkaral, T. ve Yıldız, D. (2016). Kız öğrencilerin örgün eğitimlerini sürdürmeme nedenleri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(14).
- Yumuş, A. (2011). *Kalkınma planları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları*. Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yumuşak, I. G. (2003). *Kadın eğitiminin ekonomik analizi*. Kocaeli Üniversitesi, İ.İ.B.F